

נייר עמדה בנושא

הצעת חוק המרשם הפלילי ותקנת השבים (תיקון – קיצור תקופת המחיקה לקטינים), התשע"ג–

2013

מבוא

"הצעת חוק המרשם הפלילי ותקנת השבים (תיקון – קיצור תקופת המחיקה לקטינים), התשע"ג–2013", שמקדמת חברת הכנסת אורית סטרוק, קובעת כי רישומו הפלילי של מי שביצע עברה בהיותו קטין, אם מלאו לו 14 שנים ועדיין לא מלאו לו 18 שנים, יימחק רישומו לאחר שלוש שנים ללא תקופת התיישנות. כמו כן, על פי הצעת החוק, אם מדובר בעברה חמורה יותר, יימחק הרישום לאחר שלוש שנים רק אם עדיין לא מלאו לקטין 14 שנים בעת ביצוע העברה.

נייר עמדה זה בוחן את הצעת החוק הזאת מנקודת המבט היהודית.

נקודת המבט היהודית

- קטין בן שלוש-עשרה אחראי למעשיו.** המסורת היהודית קובעת: "בן שלוש-עשרה למצוות" (משנה אבות, פרק ה, משנה כא). משמעות קביעה זו היא שקטין שעבר עברה אחר גיל זה חייב לשאת בתוצאות מעשיו,¹ אך יש לציין שגם במסורת היהודית מצאנו שמלוא האחריות אינה מוטלת על האדם לפני גיל עשרים.²
- אין התיישנות, וממילא אין חשיבות לזמן שעבר.** ההלכה היהודית חותרת לצדק, ולכן מי שחייב, לעולם לא ייפטר עד שיסדיר את חובו. לכן ההלכה היהודית אינה מכירה בהתיישנות כעילה לביטול תביעה, אלא אם כן ההתיישנות מעוררת חשד לרמאות³ או שמשמעות ממנה מחילה של התביעה.⁴ משום כך, לפי ההלכה, אין סיבה למחול לאדם על עברה שעבר רק מפני שזמן מסוים מיום ביצועה.
- אמונה בכוחה של התשובה.** לפי ההלכה היהודית, כמו לפי החוק הישראלי, העברין נפסל מלמלא תפקידים חברתיים שונים.⁵ אולם ההלכה קובעת שאם שינה העברין את דרכו באופן מהותי, הוא חוזר לכשרותו. כך ההלכה קובעת שמי שהלווה בריבית באיסור, ונטש לחלוטין את עסק ההלוואה בריבית, וכן מי שעסק בהימורים אסורים, ואחר כך נטש לחלוטין את דרך ההימורים, חוזר לכשרותו.⁶
- מניעת חסמים לתהליך תשובה – תקנת השבים.** חכמי ישראל תיקנו כבר בימי המשנה תקנות להקל על מי שרוצה לשוב בתשובה לעשות זאת. לשם כך, הסירו חכמים חסמים משפטיים שהיו עלולים להפוך את תהליך התשובה לבלתי אפשרי (תלמוד בבלי בבא קמא סו ע"א).
- אסור להזכיר לאדם את מעשיו הראשונים.** על פי ההלכה, אסור להזכיר למי שחוזר בתשובה את מעשיו שעשה לפני שחזר בתשובה. כך פוסק הרמב"ם: "וחטא גמור הוא לומר לבעל תשובה 'זכור מעשיך הראשונים' או להזכירך לפניו כדי לביישו או להזכיר דברים וענינים הדומין להם כדי להזכירו מה עשה" (רמב"ם הלכות תשובה, פרק ז, הלכה ח).

הצעת רבני צהר

מתוך תפיסה שההתיישנות אינה יכולה לבוא במקום התשובה מצד אחד, ומצד שני מתוך ההכרה בצורך בתקנת השבים לטובת קטינים שחטאו ורוצים לשנות את דרכם, אנו מציעים שכל קטין שיש לו רישום פלילי, יוכל לזכות במחיקת רישומו הפלילי, אם יביא שני תצהירים משני בני אדם שהיו אחראים עליו בשירותו הצבאי או הלאומי לפחות שנה אחת, שיעידו עליו כי שינה את דרכו.

¹ תלמוד בבלי, קידושין סג ע"ב; נידה מה ע"ב.

² ירושלמי, ביכורים פ"ב ה"א, סד ע"ג; שם סנהדרין פ"א ה"ז (ה"ה), ל ע"ב; תלמוד בבלי, שבת פט ע"ב; במדבר רבה יח, ד. והשווה בראשית רבה, ראש פרשה נח, מהדורת תיאודור-אלבק, עמ' 618 ובהערות המהדיר שם. ועיין פירוש המשנה להרמב"ם, סנהדרין, פרק ז, הלכה ד.

³ שו"ת הרא"ש, כלל פה, סימן י; שם כלל עז, סימן ד; שם כלל סח, סימן כ; שולחן ערוך, חושן משפט, סימן צח, סעיף ב; שם סימן סא, סעיף ט; שו"ת משפטי עוזיאל, חושן משפט, סימן ד, סעיף כח; הרב רצון ערוסי, "התיישנות בחוק ובהלכה", תחומין כא (תשס"א), עמ' 422.

⁴ תלמוד בבלי, כתובות קד ע"ב; רמב"ם, הלכות אישות, פרק טז, הלכות כד-כה; שולחן ערוך, אבן העזר, סימן קא, סעיפים א-ב.

⁵ רמב"ם, הלכות עדות, פרק י, הלכות א-ב; רמ"א, חושן משפט, סימן לו, סעיף כב.

⁶ רמב"ם, הלכות עדות, פרק יב, הלכות ד-ט; הרב יוסף דב סולובייצ'יק, על התשובה, עמ' 21-22.